

שיעור בענין טבילת כלים #1
אריה ליבוביץ

I. The source and parameters of the mitzvah.

A. The passuk במדבר פרק לא פסוק כג.

B. עבודה זרה דף עה: - the extra word teaches tevilah.

1. טבילת כלים דאורייתא - רש"י שם

2. טבילת כלים דרבנן וקרא אסמכתא בעלמא - רמב"ם מאכלות אסורות פ"ז ה"ה - see however שו"ת הרשב"א חלק ג' סימן רנה.

C. What is the idea או דאורייתא whether it is נפקא מינה?

1. case of doubt - דבר שיש לו מתירין

2. תרומת הדשן סימן רנ"ז - kids.

D. The idea of bringing a utensil into kedushas yisroel - ירושלמי עבודה זרה פרק ה' - הלכה ט"ז.

1. Does a ger have to tovel his keilim? דרכי תשובה ס"ק ד'

a. may depend on whether it is an obligation that stems from a kinyan (i.e. keilim of hefker) - שו"ת הר צבי י"ד סימן קט

b. may be too dissimilar to כלי מדין - שו"ת ציץ אליעזר חלק ח' סימנים יט-כ

II. Using utensils that were not toveled.

A. Using them before טבילה. רמ"א יורה דעה סימן קכ סעיף ח' - not even once (common misconception). Food is still kosher but must be eaten from another utensil

1. when no mikvah is available - אסור מדרבנן

2. when a mikvah is available - אסור מדאורייתא - מנחת שלמה חלק ב' סימן סו ס"ק

B. Borrowing.

1. From non-Jew - גמרא עבודה זרה דף עה: - okay (i.e. gentile owned restaurant).

2. From a Jew. תוספות שם ד"ה אבל - need tevilah. This poses a problem for a guest:

a. Rav Moshe - distinction between liquids and solids.

b. Rav Soloveitchik - not the equivalent of a שואל (not responsible for damages).

III. Types of utensils that need tevilah.

A. Metals - the six mentioned in the parsha are certainly included.

1. other metals - machlokes that has relevance to וטהרה. Rav Moshe סימן קסד is lenient but says they are still מדרבנן

אטו זכוכית.

- B. Glass. requires tevilah - מחלוקת דרבנן או דאורייתא להלכה פסקינן דהוא דרבנן.
- C. Plastic - depends if we follow the reason of the דרבנן or the actual תקנה. שר"ת מנחת יצחק חלק ד' סימן יד ושר"ת חלקת יעקב חלק ב' סימן קסג
1. similar issue relates to kitniyos on pesach (i.e. peanuts - Rav Moshe was lenient, corn, etc.)
 2. difficult to understand how this works with other metals requiring tevilah.
- D. Glazed china. machlokes, but nowadays the thin layer is not enough to require tevilah. שר"ת אגרות משה יורה דעה ב' סימן מו
- E. corelle and corningware. shares properties of glass and חרס.
1. Rav Aharon Felder - don't need tevilah
 2. Rav Teitz - tevilah without a beracha
- F. Disposable utensils. Depends on two issues:
1. connection between קבלת טומאה וטבילת כלים
 2. tumah status of disposable utensils.
 - a. Rav Moshe - only those that are מקבל טומאה need tevilah, and disposable cups are not מקבל טומאה. They are considered utensils to be used for netilas yadayim but not chashuv for kiddush - this is also relevant to hilchos kesamim (toilet paper).
- G. Electric Utensils.
1. Chelkas Yakov - it is mechubar l'karka.
 2. Rav Moshe - can be viewed as two separate utensils.
 3. Rav Shlomo Zalman - have a Jewish electrician take it apart and put it back together.
 4. most poskim - immerse the entire thing and let it sit for a few days.

1 - במדבר פרק לא פסוק כו

כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר אך במי נדה יתחטא וכל אשר לא יבא באש תעבירו במים:

2 - תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף עה עמוד ב

מתני'. הלוקח כלי תשמש מן העובדי כוכבים, את שדרכו להטביל - יטביל, להגעיל - יגעיל, ללבן באור - ילבן באור. השפוד והאסכלא - מלבגן באור. הסכין - שפה והיא טהורה. גמ'. תנא: וכולן צריכין טבילה בארבעים סאה. מנהני מילי? אמר רבא, דאמר קרא: +במדבר לא+ כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר, הוסיף לך הכתוב טהרה אחרת. תני בר קפרא: מתוך שנאמר +במדבר לא+ במי נדה - שומע אני שצריך הזאה שלישי ושביעי, ת"ל: אך, חלק; א"כ, מה ת"ל במי נדה? מים שנדה טובלת בהן, הוי אומרו: ארבעים סאה. איצטרך למיכתב וטהר, ואיצטרך למיכתב במי נדה; אי כתב וטהר, ה"א וטהר כל דהו, כתב רחמנא במי נדה; ואי כתב רחמנא במי נדה, הוה אמינא הערב שמש כנדה, כתב רחמנא וטהר, לאלתר. אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח: אפ"ל כלים חדשים במשמע, דהא ישנים וליבגן כחדשים דמו, ואפילו הכי בעי טבילה. מתקף לה רב ששת: אי הכי, אפ"ל זוזא דסרבלא נמי א"ל: כלי סעודה אמורין בפרשה. אמר רב נחמן אמר רבה בר אבוח: לא שנו אלא בלקוחין וכמעשה שהיה, אבל שאולין לא. רב יצחק בר יוסף זבן מנא דמרדא מעובד כוכבים, סבר להטבילה, א"ל ההוא מרבגן ורבי יעקב שמיה, לדידי מפרשא ליה מיניה דרבי יוחנן: כלי מתכות אמורין בפרשה. אמר רב אשי: תהני כלי זכוכית, הואיל וכי נשתברו יש להן תקנה, ככלי מתכות דמו. קוניא - פלגי בה רב אחא ורבינא, חד אמר: כתחלתו, וחד אמר: כסופו. והלכתא: כסופו. איבעיא להו: משכנתא, מאי? אמר מר בר רב אשי: אבא משכן ליה עובד כוכבים כסא דכספא, האטבילה ואישתי ביה, ולא דענא אי משום דקסבר: משכנתא כזביני דמא, אי משום דחזי לעובד כוכבים דדעתייה לשקועיה.

3 - רש"י מסכת עבודה זרה דף עה עמוד ב

וטהר - קרא יתירא הוא האי וטהר.

4 - תוספות מסכת עבודה זרה דף עה עמוד ב

אבל שאולין לא - אומר רבינו שמואל ישראל ששאל כלי מישראל חבירו שקנה מעובד כוכבים צריך טבילה כיון שבא לידי חיוב טבילה ביד ישראל ראשון.

5 - רמב"ם הלכות מאכלות אסורות פרק יז הלכה ה

טבילה זו שמטבילין כלי הסעודה הנלקחים מן העכ"ם ואח"כ יותרו לאכילה ושתייה אינן לענין טומאה וטהרה אלא מדברי סופרים, ורמזו לה כל דבר אשר יבא באש תעבירו באש וטהר ומפי השמועה למדו שאינו מדבר אלא בטוהרתן מידי גיעולי עכ"ם לא מידי טומאה, שאין לך טומאה עולה על ידי האש וכל הטמאים בטבילה עולין מטומאתן, וטומאת מת בהזאה וטבילה ואין שם אש כלל אלא לענין גיעולי עכ"ם, וכיון שכתוב וטהר אמרו חכמים הוסיף לו טהרה אחר עבירתו באש להתיירו מגיעולי עכ"ם.

6 - שו"ת הרשב"א חלק ג סימן רנה

תשובה: מה שאמרת שטבילת כלים מדברי סופרים, לא כולי עלמא מודים בו, ומדברי הרמב"ם ד"ל יראה שהוא סבור שהוא מדאורייתא, ופשטא דשמעתתא דשילח ע"ז הכין משמע טפי.

7 - תרומת הדשן חלק א (שו"ת) סימן רנו

שאלה: כלי מתכות הלוקח מן הנכרי שצריך טבילה שרי לשולחו ע"י קטן לטבילה או לא?
תשובה: יראה דלא שרי למיעבד הכי כיון דטבילת כלים הלוקחים מן הנכרים דאורייתא היא לא מהימנין עלה לקטן, אע"ג דבידו הוא ומילתא דלית ביה טורח כדמוכח בתוס' פ"ק דפסחים /דף ד ע"ב תד"ה הימננה/ והא דקאמר הימננה רבגן בדרבנן, דדוקא נשים ועבדים נקטו התוס' דנאמנים באיסור דאורייתא אבל לא קטנים. אכן אין נראה לאסור מטעם דפסק בהגה"ה דאשירי פ"ב דחולין דאשה לבעלה אע"ג דבעלה חולין הוא, בעי כוונה לטבילה כו' יוחנן לגבי רב וא"כ נימא דקטן לאו בר כוונה הוא לטבילה דהא ליזנא, שהרי התוס' פ"ק דחולין /דף יב ע"ב ד"ה ותיבע/ הוכיחו דקטן בר כוונה הוא אם עומדין על גביו ומלמדין אותו אפ"ל לכתוב את הגט. ונראה דלענין

הך טבילה יכולין ללמדו שיכוין לטהר אפיל אם לא יעמדו ע"ג. וחו מאן לימא לן דהך טבילה דאינה מטומאה לטהרה ואינה אוסרת מה שבא לתוכה קודם הטבילה כדמסקין הגאונים אלא מגזרת הכתוב ומנלן דבעי כוונה, הנראה לע"ד כתבת.

8 - ש"ת מהר"ח אור ורע סימן טג

ובירושלמי מפרש מפני שיצאו מטומאת גוים ונכנסו לקדושת ישראל, מדמה אותו לגר שנכנס לקדושה על ידי טבילה. אעפ"י שקודם שלקחו היה מותר להשתמש בו.

9 - שולחן ערוך יורה דעה סימן קכ סעיף ח

השואל או שוכר כלי מהע"ג, אינו טעון טבילה. אבל אם ישראל קטאו מהעובד כוכבים והשאילו לחבירו, טעון טבילה, שכבר נתחייב ביד הראשון. ויש מי שאומר שאם לא לקחו הראשון לצורך סעודה, אלא לחתוך קלפים וכיוצא בו, אין צריך להטבילו. הגה: אבל הראשון אסור להשתמש בו לצרכי סעודה, אפילו דרך עראי, בלא טבילה, אף על פי שלקחו לצורך קלפים אר"ע ואר"ח. וכן אם קטאו ישראל השני מן הראשון לצורך סעודה, צריך טבילה גבי השני אבית יוסף.

10 - ש"ך יורה דעה סימן קכ ס"ק יז

זי אסור להשתמש בו לצרכי סעודה - אבל שלא לצרכי סעודה מותר להשתמש בו ואע"פ שנתקן לצורך סעודה כשנמלך עליו לחתוך בו קלפים אין צריך טבילה כן כתב האו"ה שם דין פ'.

11 - ש"ת אגרות משה חלק אר"ח ג סימן ד

ובדבר כלים שיש ספק שמא נעשו בפעקטורע של ישראל צריך לטבול בלא ברכה, ואם הם כלי זכוכית שכל טבילתם הוא מדרבנן יש מקום להקל שלא להצריך טבילה כלל דספק דרבנן לקולא, אבל כיון שרוב הפעמים אפשר לברר שלכן אין להחשיב זה לספק מחמת העצלות לברר, לכן יש להטביל גם כלי זכוכית אבל בלא ברכה, ואם ידוע שהם מפעקטורע של נכרים צריך להטביל בברכה אף כלי זכוכית שלכן כלים הבאים מיאפאן וממדינת טשיינא /סיף/ שכולן נכרים, ואף הבאים ממדינות שביוראפ /שבאירופה/ צריך להטביל בברכה כי רובן של נכרים, והבאין מא"י א"צ לטבול כלל כי מלם של ישראל ואף אם מפעקטורע של עבריינים ומחללי שבתות נמי א"צ טבילה. ואף להמצריכין טבילה בנתן ישראל כסף לנכרי לעשות לו כלי מדין אומן קונה בשבח כלי שהביא הרמ"א /בי"ד/ בסימן ק"כ סעיף א' לא שייך בפעקטורע שעיקר הכלי נעשה ע"י המאשענעס והאומנים הם רק כמסייעים בעשייתו, וגם בלא זה כל העובדים בפעקטורעס בעשיית כלים הם פועלים דשכיר יום ושבוע ולא קבלנים ואינם קונים בשבח כלי אלא אומנים שהם קבלנים. ידו משה פיינשטיין.

12 - ש"ת אגרות משה חלק י"ד ג סימן כב

והאוכל במלון (האטעלן) או במסעדה וכדומה שאין טובלין כליהם ונתנו לפניו חתיכות בשר וכדומה מונחות ע"ג כלי מתכות או זכוכית ואינן צריכות לעצם הכלי ואינן משתמשים בו לצורך אכילה אף שגם כלי שמשתמשין בו לדברים יבשים הם ג"כ נחשבין כלי סעודה וצריכין טבילה אבל כיון שאין המאכל נאסר יש להתיר בשעת הדחק ליטול משם ביצים או בדבר שא"צ טבילה ולאכול, אבל במקום שהמאכל צריך להכלי כגון מרק ומאכלים לחים אסור לאכול ממנו בלא טבילה שנחשבו ככלי סעודה מצד צדק להם לצורך האכילה ובשעת האכילה. זקנין אהובך בל"ג, משה פיינשטיין.

13 - ש"ת מנחת שלמה חלק ב' סימן טו אות י"ד

אמנם אף אם אמרין דאיסור ההשתמשות רק מדרבנן, כ"ז כשאין באפשרות המשתמש להטביל בכואו להשתמש אבל אם יכול להטביל, ומשתמש בכלי בלא להטבילו אפשר שחייבים מה"ת לטבול בשעה שרוצה להשתמש עם הכלי ואם אינו טובל עובר על עשה אם הוא יכול לטבול באותה שעה, דאילת"ה ימתין עד שימות או יצוה את בניו אחריו לטבול כליו לאחר מותו, ואף גם הם ימתינו עד שישברו הכלים ולא יהיה כלל מה לטבול.

14 - דרכי תשובה סימן קכ ס"ק ד'

מגילת נבוכדנצר וכן כוונתו של סופרינו: (ד) מהפסוקים.
מגילת נבוכדנצר כד קטל נפשוהו כפי שיהי נגד מדי
ועם רש"י כי זה קטל על שחזקו לנהל מלכות דבר קטלני
כל מלך לרצח עבדו וצ"ע נכ"ח כפי שיהי נגד מלך
שחזקו ר"ח זה ולא כמגילת נבוכדנצר כפי שיהי:

15 - שו"ת הר צבי י"ד סימן קט

כלים שנפלו לידי צה"ל אם חייבים בטבילה. זה כתשע שנים עברו מיום אשר זכינו לראות חסדי השל"ת, שרוב אה"ק נכבשה מידי הגויים ובתוך שלל האויב נפלו ביד צבא הגנה לישראל, הרבה כלי סעודה חדשים גם ישנים, שהוכשרו בהגעלה או בליבון. והשאלה באה אם מחויבים בטבילה כדין קונה כלי סעודה מהנכרי, ורבו הדעות בין המורים, ויש שהורו, דמכיון שבאופן רשמי אין רצונה של ממשלת ישראל לשנות חזקת הבעלות של הערבים והרכוש רשום בתורת נפקדים מרכוש האויב, ולכן אין הכלים הללו חייבים בטבילה, דדינם ככלים השאולים מן הנכרי שאינם חייבים בטבילה וגם לא מהני להו טבילה כ"ז שלא יצאו מרשות הנכרי.

ולדידי מה שהממשלה מצביעה עליהם שהם רכוש האויב, רשום זה אינו משמש כלום להתיש כחו של כיבוש מלחמה שהוא קנין גמור ע"פ התורה, ומעשה מוציא מידי דבור, ועובדא היא שכל יחיד ויחיד שתפס מהכלים לתשמישו נתכוין שיהא שלו לגמרי לחלוטין וגם הממשלה בעצמה מה שנטלה להשתמש בהם, מחשבתם ניכרת שדעתם להשתמש בהכלים עד שיכלו לגמרי ושם זה שיש על הכלים שהם רכוש האויב אינו משנה את הדין, שבאמת כבר נעשו רכוש יהודי ויש לחייבם בטבילה.

אלא שמצד אחר יש כאן מקום עיון, ואקדים מה שהביא הגאון ר' מאיר דן מאוסטרוב ז"ל קושית המפרשים, דאמאי לא נצטוו על טבילת כלים במלחמת סיחון ועוג וכבר הקשה כן הרמב"ן (בפ' מטות) וז"ל, והזהיר אותם עתה בהגעלת כלי מדין ואיסור הגויים ולא אמר להם זה מתחלה בכלי סיחון ועוג שלקחו גם שללם, והטעם כי סיחון ועוג מלכי האמורי הם, וארצם מנחלת ישראל היא והותר להם כל שללם אפילו האיסורים, דכתוב ובתים מלאים כל טוב אשר לא מלאה ואמרו רבותינו קדלי דחזירי אישתרי להו, אבל מדין לא היה משלהם ולא לקחו את ארצם רק לנקום נקמתם הרגו אותם ולקחו שללם ולכן נהג האיסור בכליהם, עכ"ל. והקשו דעדיין יקשה מדין מצות טבילת כלים דלמה לא נאמרה במלחמת סיחון ועוג שהיתה קודם מלחמת מדין, ועל מצות טבילה שאינה מטעם אכילת איסור לא שייך בזה תירוצו של הרמב"ן כמובן, ומביא בשם הגאון מטשעכאנאו ז"ל, שאמר לתרץ בהקדם דמצות טבילת כלי הנקנה מן העכ"ם, תנאי יש בדבר, דהיינו דוקא אם בא הכלי לרשות ישראל מרשות הנכרי בלי הפסק רשויות, משא"כ אם הנכרי מת קודם ואחרי שיצאה מרשות נכרי נכנסה לרשות ישראל, א"צ טבילה. ולכן דוקא במלחמת מדין דחזרו את הטף והנשים, א"כ כשמתו אבותיהם ירשו אותם יורשיהם ונהי דאח"כ קטאו אותם ישראל בכיבוש מלחמה היו צריכים טבילה, משא"כ בסיחון ועוג שהרגו כל נפש ונשאר הכל הפקר ואח"כ כשישראל זכו בהם, מן ההפקר זכו ולא באו לידי ישראל ישר מרשות הגוי, א"צ טבילה מן התורה, עכ"ל. ולפ"ז בנידון דידן יש לדון דכבר קודם הכיבוש נפל פחד היהודים עליהם וברחו לנפשם לחו"ל, י"ל דקדם יאוש לכיבוש ונעשו הפקר קודם שבאו לרשות ישראל, ואח"כ ישראל מהפקר הוא דקא זכו ולא עברו הנכסים ישר מרשות הנכרי לרשות ישראל, שהרי היה הפסק של רשות הפקר בין רשות נכרי לשל ישראל, יש לדון דאין כאן מצות טבילה.

אולם על עצם חידוש זה, יש להעיר מדברי הב"י בשם הגה' אשר"י דאם ישראל קנה כלי מן הנכרי שלא

לצורך סעודה אלא לחתוך קלפים וכיצא בו דא"צ טבילה, וע"ז כתבו הב"י והרמ"א, דאם ישראל שני קנאו מישראל ראשון לצורך סעודה צריך טבילה גבי השני, ואם איתא דחויב טבילה לא אמרו אלא כשהכלי נכנס מיד גוי ליד ישראל בלי הפסק רשות אחר, הרי כאן בדברי הרמ"א ישראל מישראל קנה ולא מיד גוי ובין ישראל הראשון לא חלה מצות טבילה כלל משום דאז לא היה כלי סעודה, ומ"מ כשקנאו ישראל שני חלה מצות טבילה על השני אע"פ שלא באה לרשותו מיד הנכרי, והרי אפסקיה אחר בלי חויב מצות טבילה, ומשמע להדיא דחויב טבילה חל ביד ישראל אע"פ שלידו לא בא מיד גוי.

16 - שר'ת יביע אומר חלק ז - ע"ד סימן ת ד"ה אן בהשקפה

בהשקפה הראשונה היה נ"ל לומר שהואיל והלכה רווחת אבמות מזו בן גר שנתגייר כקטן שנולד דמי, ממילא נפקעה בעלתו מעל הכלים שלו, ותעשו כהפקד, והרי הוא כזוכה מן ההפקד, וא"צ לטבול כליו, דלא דמי למעשה שהיה, אצל כלי מדין, וכדאמרינן בע"ז א"ה בן, וברמב"ם א"ל מהמ"א ה"ו, שלא חייבו בטבילה זו אלא כלי סעודה הלכותיים מן הגוי, וכמעשה שהיה, אבל שאולין מן העכ"ם א"צ טבילה. וכ"כ התוס' א"ש ד"ה אין, שאם נתן כלי לאומן עכ"ם לתקנו אפי' למ"ד אומן קונה בשבח כלי א"צ טבילה, דלא הוי כמעשה שהיה, שהכלים היו של מדין, ותקרא שמם עליהם. ע"ש. וכן פסק מרן הש"ע אב"י ק"כ סעיף י' ה"ל ישראל שנתן כסף לאומן גוי לעשות לו ממנו כלי א"צ טבילה. וכן הפרי חדש א"ש סק"ל שכן עיקר להלכה. ואף כאן לא דמי למעשה שהיה, שאע"פ שהבעלים של כלי מדין נהרגו, נשארו בנותיהם שזכו בהם בירושה, כדק"ל בקידושין א"ו בן גוי יורש את אביו דבר תורה, ואח"כ זכו בהם ישראל, על ידי שקנו את בנותיהם של המדינים, וכמ"ש וכל הטף בנשים וכו' החיו לכם, ואמרינן ביבמות זכר בהם ישראל, ומה שקנה עבד קנה רבו, ולכן זכו בכליהן, והוי כמו שלקחתם, שיצאו מרשות א"י בן דהיינו לעבדים ולשפחות, ומה שקנה עבד קנה רבו, ולכן זכו בכליהן, והוי כמו שלקחתם, שיצאו מרשות לרשות, אי נמי קנאום בכיבוש מלחמה, וכמ"ש התוס' גיטין א"ה א"ו סוף ד"ה אבל. ע"ש. משא"כ בנ"ד שזכו בהם מן ההפקד, הילכך א"צ טבילה. וכאשר דמיתי ראיתי להגאון רבי אליהו קלצקין ז"ל אב"ד לובלין, בספר דברים אחרים א"י קצות, שהקשה בהא דלא אשכחן חויב טבילת כלים אצל אבותינו לאחר מתן תורה, אף שבגמ' אכריתות ט א"ו אמרינן, ככס כגו, מה אבותיכם לא נכנסו לברית אלא במילה וטבילה והוצאת דמים, אף הם לא יכנסו לברית אלא במילה וטבילה וכו', וצריך לומר דה"ט משום דבעינן דרך לקיחה כמעשה שהיה וכו'. ע"ש. וכעת אינו מצוי אצלי. וכן מצאתי להגאון מהר"ש גרינפלד בתשובה ח"ג א"ל מתן שכתב אחרות מומר שחזר בתשובה שא"צ להטביל כליו, דלא הוי כמעשה שהיה, וכמו שאמרו בע"ז א"ה בן, ואפשר שגם עכ"ם שנתגייר א"צ להטביל כליו, משום דלא דמי למעשה שהיה שיצאו מרשות זה ותכנסו לרשות אחר, דהיינו מרשות עכ"ם לרשות ישראל, וכמ"ש בירושלמי א"ו ע"ז, שהטעם לטבילת כלי סעודה הנקחים מן הגוי, מפני שיצאו מטומאת עכ"ם ותכנסו לקדושת ישראל, וא"כ ל"ל שחידוש הוא שחידשה תורה ואין לך בו אלא חידושו, שיצאו מרשות עכ"ם ותכנסו לקדושת ישראל, בכה"ג שנתגיירו שהכלים נשארו ברשות הבעלים, אלא שיש שינוי בבעלים, שמתחלה היו עכ"ם ואח"כ נעשו ישראל, בכה"ג ל"ל שאין צריך טבילה לכליהם. ומ"מ נראה שיטבילו כליהם בלא ברכה. ע"כ. אולם בשר'ת תשורת שי מה"ז א"ל קנא כתב שישאל מומר שחזר בתשובה כליו צריכים טבילה. ע"ש. ולפ"ז כ"ש עכ"ם שנתגייר שכלו צריכים טבילה. א"ע בשר'ת יביע אומר ח"ב ח"ד ס"ל ט את יג, מש"כ על דברי התשורת שי הנ"ל. וע"ע בשר'ת לנשי מרדכי אמהור בתרא ס"ס רמאן. וד"ק.

17 - שר'ת מנחת יצחק חלק ז סימן ק"ד

ד וע"ד מש"כ בספרי לטבול כלים מפלסטיק הנקחים מגוים בלא ברכה.
(א) הנה מה שרצה כמ"ע, להוסיף סניף מדברי השב יעקב א"ל ל"א, המובא בשע"ת ויא"פ א"ד ס"ל ק"כ, דכלי שאנו מקבל טומאה, אינו בדין טבילת כלים הנקחים מעכ"ם, ופלסטיק אינו מקבל טומאה, - הנה חוץ ממה דדברי השב יעקב, ל"ה אליבא דהלכותא, וכמ"ש בשר'ת גידולי טהרה א"ל י"א, דאין לזה שורש בש"ס לדמות טבילה לטומאה, ואדרבה כיסוי של כלי קי"ל אביר"ד, דצריך טבילה, ואלו לענין טומאה, משנה שלימה שנינו הכיסויין טהורים, ואע"ג דהפוסקים למדו דיני טבילה מטומאה, היינו אי אוליין בטר המעמיד, אבל לא לענין כזה עיי"ש, - עוד אינו ברור כל כך, דפלסטיק אינו מקבל טומאה, ואף פשוטי פלסטיק, עפ"י מה שהארך בתשו' מהרש"ם א"ח ח"א/א ס"ל ב' בגומי עיי"ש, והערותי בזה לענין מקואות, כמבואר בתשובתי הנדפס בספר טהרות י"ט א"ח קל"ו מזה"ס, ומכ"ש בכלי קבל, דל"ל כיון דנעשה מחומריים וכחות שבצמחים כמו עצים, שעשו אותה שרפים מלאכתיים, ואח"כ נתייבשו, דעם ככלי עץ, על בספרי שם א"ח ס"ז אות ה"ו, ומקבל טומאה, וצריך טבילה, כיון דאם נשברו יש להם תקנה, כמבואר בספרי, ואף אם נתערב בעשייתו, מין שאינו מקבל טומאה, מ"מ הרי מבואר במשנה א"ל פ"א, דברזל טמא שבללו עם ברזל טהור, אם רוב מן הטמא טמא וכו', וכן מן החלמא ומן הגללים עיי"ש, אבתשו' ב"צ א"ד ח"א

סל קמ"ד במפתחות אות ז'ן מסופק לענין הגעלה, אם לדמות לענין טומאה וטהרה בזה, ובתשרי גבול יהודה (קישוטבו), פשיטא לי, דאולעין בתר רוב, ובספר יד יהודה ס"ל, דל"מ רוב, והובא דבריהם בספר שם עיי"ש, - אמנם פשיטא, דאף לפי ההלכה, דאין למדין טבילה מטוהרה בזה, מ"מ אם עושין כלי ממין שרובו ממתכת ומיעוטו מחרס, אכגון אותם הכלים דמיירי בהם בתשרי ב"צ וגבול יהודה שם, צריכים טבילה מדאור, דבכה"ג ילפינן טבילה מטומאה, כמו לענין מעמיד כנ"ל, וכה"ג אמתא דאולעין בתר רוב, בכלי שיש לישאל תכריס בגוי, להפרי תואר א"ר סל ק"כ ס"ק י"ב ו"ג, הובא בדרכי תשובה שם (ס"ק פ"ג) עיי"ש. - שוב ראיתי בחזון איש (ה' מקואות סל קכ"ו אות ז'), דכתב לענין פקק של גומי, דאינו מקבל טומאה, אף אם הוא כלי קבול, דלא מיטא דעץ נינהו עיי"ש. ולפירי נראה דה"ד בפלאסטיק, וצ"ע בכ"ז.

(ב) והגב ראיתי דבר פלא, בתשרי ג"ט שם, שמביא מה שהקשו, דאמאי לא נצטוו על טבילת כלים במלחמת סיוון, וכתב דאפשר ליישב קצת, דלפ"מ דאמרינן (בע"ז), דמשעה שנתנה ארץ לאברהם אבינו, זכה בה, ובכל מה דאית בה, ובכלל זה ג"כ מיני המתכות, היוצאים מן הקרקע, ואל"כ כל אלו הכלים הנעשים ממתכת שהוציאה מהקרקע מכאן ואילך, מדינא א"צ טבילה, דהוי כנותן כסף לאומן לעשות לו כלי עכ"ד, - ומש"כ דהוי כנותן כסף וכו', כוותנו לשיטת המחבר בש"ע שם (סעיף י"ן עיי"ש, - ואל"כ לפי דבריו, כל הכלים אשר עושים ממחפרות של ארץ ישראל, אף שהמה ביד נכרים, ל"ה צריכים טבילה לשיטת המחבר, ומכ"ש שא"צ ברכה, ואולי י"ל דתלוי בפלוגתא אם יש קנין לנכרי בא"י וכו', עי' רמב"ם (פ"א מה' תרומות ופ"ב מה' ביכורים), אבל דבריו נפלא ממני, דהאק יעלה על הדעת לומר כן, דאף אם א"י מוחזקת לנו מאבותינו, וקרקע אינה נגזלת, מ"מ אם עכ"ס תלש איזה דבר מהקרקע, ותקנה לעשות מזה כסף או מתכת וכיב"ז, בדאי קטאה ביאוש תשינו מעשה תשינו השם, עי' אסוכה נ' ע"ב נ"א, בסוגיא דאונכרי, וממילא הכסף שלו, ועשיית הכלי שלו, והוא פשוט.

(ג) ושוב עיינתי בספר שר"ת יביע אומר (א"ר חיר"ד סל ח'ן) שצ"מ כמ"ע, וראיתי שם בתיקונים והוספות ומילואים לסימן הנ"ל, שהביא דבריו, וז"ל, מש"כ בענין כלי פלסטיק וניילון הנקחים מגוי שאינם צריכים טבילה מעיקר הדין, כעת ראיתי בשו"ת מנחת יצחק ח"ג א"ל ע"ז וע"ז תע"ח, שהעלה שיש להטבילן בלא ברכה, מפני שחשש לטענת הרב מלמד להועיל א"ל מ"ט, שהואיל וכל דין טבילה כלי זכוכית, אינו אלא מדרבנן (מפני שאפשר להתייבש ולעשותם כלים שניתן, י"ל דלא גזרו, אלא על כלי זכוכית, ולא על שאר כלים, שאפשר להתייבש, והוסף להסתייע, ממש במסגרת השלחן על הקש"ע א"ל ל"ז, בכלי של פורצלין /חרסינה/, שיש להם תקנה, שיטבילם בלא ברכה, עיי"ש, ובאמת שבכלי פורצלין עצמם, מנהגנו שלא להטבילם כלל, וכמו שהעיר הכנה"ג א"ר סל ק"כ תגה"ט אות י', וכ"כ מרן הוה"ד"א בשו"ת ברכה א"ש סק"ג, אלא דל"ל שהכנה"ג שם, נתן טעם לזה, מפני שאם נשברו אין להם תקנה, וכ"כ בשאלת יעב"ץ א"ל ס"ז, ושמטעם זה לא ראינו ולא שמענו, מי שצריכים טבילה כלל עיי"ש, וכ"כ בערוך השלחן א"ל ק"כ סק"ג, אבל בנד"ד אה"נ שידו שצריכין טבילה, מ"מ לדינא, נ"ל, כמ"ש בפנים מהטעמים שנתבאר (השלחן) א"ל ק"כ סק"ג, אלא דל"ל שהכנה"ג שם, נתן טעם לזה, מפני שאם נשברו אין להם תקנה, שם, ומ"ש המנחת יצחק, לצ"מ על דבריו ב"ח"א א"ל מ"ה, אם שייך בזה דשיל"מ = דבר שיש לו מתירין, = עי' בשו"ת יביע אומר (ח"ב חיר"ד סל ט' אות ד - ה), ובשו"ת מהר"ץ דושינסקי א"ל ס"ט, ובשו"ת קונטרס התשובות א"ל ל"א עיי"ש, עכ"ל, - העתקתי כ"ז מפני שיש שייכות לדברי, - אמנם גם בפנים שם, סיים והמחמיר על עצמו להטבילן בלא ברכה, תבא עליו ברכת טוב עיי"ש. דושה"ט יצחק יעקב ווייס

18 - שו"ת חלקת יעקב י"ד סימן מה

בכלים הנעשים מניילון, לענין הגעלה ולענין טבילה

שוכט"ס לכבוד הרב הה"ג, מעוז ומגדול ח"ב בחו"ת, עוטה אורה, ירא וחרד וכו' ר' אהרן איש שליט"א בעיר נתניא יצ"ו.

אחדשכתי"ה בכבוד והערצה כערכו הרם.

בדבר שאלתו - בכלים הנעשין מניילון מה דינן לענין אר"ה, לענין הגעלה ולענין טבילה - אם דינם ככלי חרס או פארצעלאן או זכוכית.

(א) כפי שנדע לי מחעמיקער חרדי שנתן לי בכתב - אופן עשייתם של מיני הכלים הנעשים מניילון פלאסטיק באקליטה צעעלוליד, שנעשים מחומרים שונים עם שמות שונים, הידוע לחכמי החעמי נעשין כולן לחומר אחד שמהן נעשין הכלים.

והנה בכלי גללים נפסק בטור סל תנ"א וכן בשו"ע הרב סימן תנ"א סע' כ"ה ובפמ"ג בסוף סל תנ"א, דדינן כשאר כלים, כלי אבן וכדומה דמהני בהו הגעלה.

ומה הן כלי גללים - ברש"י שבת ט"ז ב' גללים שיש, ומצוינו רע"א לרש"י שבת נ"ח ומנחות ס"ט ויזמא ב' שהן מגללים של בהמה, או כלשון רש"י צעיפי בקר - ובפהמ"ש להרמב"ם ריפ"י מכלים וז"ל יאמר שכלי גללים והן כלי

שיש והמרמר מאומרו אבן גלל וזה מאמר בטל לפי שהן נכנסין תחת כלי אבנים, ואמנם כלי גללים הן כלים עושין מרפת בקר והעפר, ורבים מהן יעשו אצלנו בארץ מערב עכ"ל הרמב"ם, ובתוס' יו"ט שם בשם הר"ש סוף פ"ב מעוקצין מדתנן דכלי גללים השרשים יכולים לצאת בהם, מינה שמעינן דכלי גללים אינו כלי אבנים ומהותימה על הגאון חזון איש הל' פסח סי' ק"כ שלא הביא כלל להרמב"ם ור"ש ותוס' יו"ט הנ"ל חזינן, דעוד בימי הגמרא ואחר כך גם בימי הרמב"ם, כמו שהעיד בלשוננו, שבארץ מערב עושין כלים מרפת בקר והעפר, ומסתמא גם כן ע"י חכמתם מתמוגז הל' צואת הבקר עם העפר ונעשה לחומר חזק עד שיהי ראוי לעשות ממנו כלי - אם כן לכאורה נ"ל נמי כן, יהיה מאיזה חומר שיהי, כיון דלעינינו חומר חזק, דיעו כשאר כלים, כמתכות וכלי אדמה דמותרין בהגעלה, אף על גב כידוע דגם מתכות נעשה מעפר מיוחד הנמצא באדמה שמוזה נעשה המתכות, אבל בכל אופן לא ה"ל מקדש רק עפר, או כלי אדמה שנעשה ג"כ מעפר רק שלא נשרף בכבשן האש, דמותר ג"כ בהגעלה כמבואר במג"א ס"ק ד' ובפמ"ג שם, וכן בשר"ע הרב סימן תנ"א סע' כ"ה, וכן במש"ב סי' תנ"א ס"ק י"ח ועל מחה"ש בשם שמפסק קצת לענין כלי אדמה וכן גם החזו"א הנ"ל חולק וסב"ל דלא מהני הגעלה לכלי אדמה - וה"ל לנ"ל, לענין כלים מניילון או פלאסטיק, שבדאי לא נשרפו באש (דכשבאין על האש הם נשרפין) אם כן לו יהא שיש בהתמוגזות הלזה גם עפר מן האדמה, לא גרע מן כלי אדמה דכיון דלא נשרפו בכבשן האש מותר בהגעלה, ולא גרע מכלי גללים שהעיד הרמב"ם שבארץ מערב יעשה מצעיפי בקר ומהעפר ומותר בהגעלה. ועל במשבצות סימן תנ"א בסוף הסימן ה"ל אותן שעושין מנייר וכדומה ומפות אין היתר כ"א בכיבוס בחמין ואפר וחביטה לא בהגעלה, כי אין מועיל הגעלה לבעין שנכנס בנקבי אריגה עכ"ל, דמשמע להדיא דאם היה אפשר לעשות כלים מנייר באופן כזה שלא יהיה חשש מבעין בתוך הנקבים, בטוח היה מועיל הגעלה לכלים כאלו - וה"ל בני"ד נמי כן. וכיון דכל הענין של הגעלה נוגע רק לגזירה דרבנן, דלמנהגו אין מגעילין רק לאחר שנעשה איב"י, ובדיעבד כשנתבשל בכלי זה המאכל מותר, רק הכלי אסורה משום גזירה אטו ב"י, כמבואר בתוס' ורא"ש סוף ע"ז דכיון שכבר הל' שם איסור על הכלי גזירין גבי כלי אטו ב"י ולא לגבי מאכל, וה"ל לפע"ד גם כלים הללו יכולין להתיר ע"י הגעלה. אכן בלי הגעלה אין להתיר, ואף דמשעי הם טפי, אין לדמותן לכלי זכוכית, חוץ דאין בכלי זכוכית לדעת הרמ"א סימן תנ"א וכפ"י המג"א שם בס"ק מ"ט אם תשמישו בחמין או על ידי כבוש אסור בלי הגעלה, ועל פמ"ג שם, ואף בשאר איסורין, רק לענין יין נסך מקיילין בזכוכית ואגב אעורר, שזה טעות שכמה נשים נהגות שמימיין בצים שנמצא בהם חשש דם לתוך כלי זכוכית עד שמודמן שאלת חכם, אם נשתהה בשם יותר מכ"ד שעות נאסר הכלי מטעם כבוש, והעולם אין נזהרין מחדשון דיעוהו ועוד אפילו להמקילין בכלי זכוכית אבל בכלי פורצלעאן חוץ או נהגין לאסור, על פמ"ג סוסי תנ"א, ויר"ד סימן צ"ג בפמ"ג שם אע"ג דמשעי אדלא מעב"ץ בתשובותיו שרוצה להתיר בכלי פורצלעאן, זכורני שראיתי כן בשאלת יעב"ץ ואין תח"י כעת לעיין ואנו מסבירנו אנו חוץ אין להתיר ולדמותן לכלי זכוכית משום דמשעי, רק דינן כשאר כלים דנאסרו דמהני להו הגעלה, וכאמור.

ב) וגם לענין טבילה, נלפענ"ד דאין לטובלן, דרק לענין זכוכית מבואר בסוף ע"ז הואיל וכי משתברו יש להן תקנה, וכפירש"י שם חזי לתקנינהו על ידי התכה ככלי מתכות דמי, ודוקא זכוכית דע"י התכה יכול לתקנינהו כמו מתכות דמי למתכות, אבל הני כלים דמי משתברו א"א לתקן, אפילו אם אפשר להשתמש עוד קצת עם השברים ע"י חכמת החעמי, אזי פנים חדשות יבא לכאן ולא דמי לכלי מתכות או זכוכית, ואף כפי הנאמר לי מפי מומחין בזה דאף בכלים הללו אפשר לתקן על ידי התכה לחוד כמו כל מתכות ג"כ אין לו מעצמנו לחייבם בטבילה ויבא לידי ברכה לבטלה, ויש לדמות להא דמג"א ומחצה"ש סוף סי' ש"א ס"ק נ"ח דכיון דבימיהן לא היתה הגזירה, משה"כ אף האידא דשייך לגזור לא נגזור מעצמינו, והביא כן מב"י א"ח סימן י"ג לענין לבוש בטלית עם ציצית פסולין בכרמלית ע"י שם - והכ"נ כיון דבימיהן לא ה"ל מיני כלים הללו ולא נתייבו בטבילה, אין בידינו לחייבם בטבילה, ואף שיש לדחוק ולדחות ראייה זו, מ"מ לפע"ד אין לטבול אף בלי ברכה - אכן מי שירצה להתמיד לטבול אין מונחין אותו, כנלפע"ד בחזרה זו - אם יסכימו גם שארי הרבנים, כי זו שאלה כללית הנוגעת לכל העולם, ואין לרב יחיד לפסוק בזה.

מודעה שנתן לי העמיקער חרדי, בשפת אשכנז, ונתק לעברית - אודות כלי בקליט ניילון צלוליד פלסטיק, הם אינם מיוצרים מחומר חרס ולא ממתכות, וגם לא מתערובות של שניהם, הם שורפים מלאכותיים אקווסטורין. בקליט אינו ניתן בחום, וגם אינו נמס במסיסים אורגניים. החומרים האחרים מהנ"ל כן נתכים בחום בין 08 - 062 מעלות א"פ החומר) וגם נמסים במסיסים אורגניים - בקליט עשוי מפטל (מיוצר מפחם) ופודמלדהיד (מיוצר מעץ בתהליך כימי מסויים) ומכיל כ-04 - 06 קמח עץ עשוי מנסורת.

ניילון הוא שם מסחרי, הוא פוליאמיד, מיוצר מחומרים חמים אורגניים. צלוליד עשוי מתאית (צלולוזת) יחד עם חומצה-חנקנית, מה שקורין ניטרו-צלולוזת) בגלל זה היא עלולה לבעור חזקן מרוככת על ידי קמפור פלסטיק.

למושג זה שייכים צלולזה אצטט, מיוצר על ידי צלולזה עם חומצת חומץ, אטיל-צלולזה, מיוצר ע"י צלולזה עם כוהול, אטיל-פוליוניל קלוריד שרף-אקריל פוליאטילן, ועוד הרבה מינים.

19 - שו"ת אגרות משה חלק י"ד ב סימן מו

ומצד הכסוי דזוכית אין זה ציפוי ממש שלכן אין להם דין כלי זכוכית. אבל יש להכשירם בהגעלה דג' פעמים כדבארתי.

20 - שו"ת אגרות משה חלק י"ד ב סימן קסד

אך יש לעיין דאולי רק אלו מיני מתכות שנאמרו בקרא ששה מינים שהם זהב וכסף ונחש /ונחשת/ וברזל ובדיל ועופרת הם מקבלין טומאה ולא מינים אחרים, וקצת היה נראה כן מדהוצרך הקרא להחשיבם בפרטיות ולא בכלל אך כל דבר מתכות וכלפי שמיא גליא שאיכא עוד מיני מתכות שלכן פרטן להשמיענו שרק אלו מק"ט ולא מיני מתכות אחרים. והעראפלאן כמדומה שאינו משה מיני מתכות אלו, אבל אפשר שגם מין מתכות זה אינו מין אחר אלא שהוא נעשה מתערובת ממינים אלו, וצריך לחקור לידע זה. ואם יתברר שהוא מין אחר שהיה רצון הש"ת שיתגלה בזהות אלו האחרונים היה נטה יותר שלא מקבלי טומאה דלבד ממה שפרטן ראייה שאין למילף למיני מתכות אחרים דהם ששה כתובים הבאים כאחד. הנה גם בלא זה אין למילף דיני טומאה למין חדש דכל דיני טומאה הם גזה"כ, וראייה קצת מהא דכלי זכוכית לא מק"ט מדאורייתא אף שהם ניתכין כמתכות ולא אמרינן שיהא להן דין כלי מתכות כאלו שבקרא, אבל מ"מ צ"ע לדינא, ואם הוא מתערובת מיני מתכות אלו טמא בפשיטות ואם הוא ממין אחר ויש בו תערובות גם ממינים אלו אזלינן בתר רובא כדתנן בפ"א מכלים.

21 - שו"ת חלקת יעקב י"ד סימן מא

ג) אכן לפע"ד יש היתר ברור להשתמש אף בלא טבילה, לפי המבואר בתשו' שבות יעקב סי' ל"א מובא בהג' יד אפרים (חפשי בשבת יעקב לא מצאנו וכדומה שט"ס וצ"ל שב יעקב בקדרה של נחושת הקבועה בתנור בית החורף שנהגין שא"צ טבילה ותנן טעם למנהג כיון שקובעין אותו בתנור והתנור קבוע בקרקע ולא נעשה לכתחילה להשתמש בהם אלא במחובר בקרקע ואין מטמאים בשום טומאה דהיינו טומאת נגיעה כגון מת ושורץ ומכש"כ בטומאה זו יע"ש, ועי' בנוב"י ב' סימן קל"ז שהאריך בשם הרא"ש דכל שנעשו הסילונות לשמש את הקרקע אף דאין מחוברין אל הקרקע רק מונחים על שטח הקרקע אינם מקבלים טומאה, ואף דלענין מקואות מחמירין כשאינם מחוברין אף כשנעשו לשמש הקרקע, היינו משום דמאן מפייס והרואה שמתירין ע"י סילון של מתכת יקח גם סילון שלא נעשה לשם זה, אבל מעיקר הדין אף בנעשה לחד אף כשאינם מחוברים לקרקע אין מקבלים טומאה, וה"כ בני"ד כיון שמתכת הלזה נעשה לכתחילה רק להשתמש כשהוא מחובר לכותל (אע"ג דבחולין י"ז כותל בנין דהוא תלוש ולבסוף חברו מקרי תלוש לענין ע"ז והכשר טומאה, מ"מ דבר המחובר לכותל הקבוע בקרקע מקרי מחובר ואינו מקבל טומאה והיא גמ' ערוכה שבת נ"ח ב' זוג של דלת טחורה וברש"י שם דלת מחובר לבית הוא שהוא חבר לקרקע ואינו כלי לקבל טומאה, כל המחובר לו הרי הוא כמוהו, מובא בנוב"י שם) ואף דבשעה שאין משתמש בו אינו מחובר לכותל, מ"מ כיון שנעשה רק להשתמש כשהוא מחובר אין מקבל טומאה ומכל שכן טומאה זו וכסברת השב"י הנ"ל, ועי' בנוב"י הנ"ל לענין יתדות שקונים מחנות במקום שמוכרים יתדות חדשים שתחילת עשייתם שלא לשם תשימש מיוחד רק כל מי שיצטרך יקנה ויעשה בו מה שיצטרך, כשנקבעו במחובר לקרקע אינן בני קבלת טומאה כמבואר במשנה למלך פ"ב מהל' כלים הל' א, ומכש"כ בני"ד שתחילת עשייתם רק להשתמש לחברם בכותל המחובר להקרקע וגם הקונה אותם ג"כ כונתו רק לזה, ואף בשעה שאינו משתמש בו אינו מחובר ג"כ אינו מקבל טומאה, בפרט טומאה זו.

אחר כתבי ראיתי בתשו' מהר"א לר"י אסאד סימן רט"ז שחולק על שב יעקב הנ"ל בקדרה של נחושת הקבועה בתנור, אכן כמדומה אגן נוהגין להקל גם בשם, מכל שכן בני"ד שהיא שעה"ד וגם עדיפא ממיחם שאי אפשר להשתמש רק כשקבוע בכותל, ל"כ במיחם שאפשר להשתמש גם כשהוא תלוש, כלשון מהר"א בשם, ודאי דנוכל לסמוך להקל. (ע"ע בתשובה להלן סי' מ"ג וסי' מ"ו בארוכה בדברי השב יעקב הנ"ל).

22 - שו"ת אגרות משה חלק י"ד א סימן נו

בכלי שמבשלים בעלעקטרי שבשוליהם יש מכוונת עלעקטערי שא"א לטבול מקום העלעקטערי שתתקלקל. ער"ח אייר תשט"ו. מע"כ יחידי הנכבד מוה"ר אהרן דיקאבס שליט"א. ובדבר הכלים שמבשלים בעלעקטרי שאי אפשר לטבולם משום שמקום העלעקטרי אין להביא במים

שיתקלקל, הנה אם הם כלים שאין נותנים עליהם המאכל עצמו אלא נותנין שם קדרה אחרת שיש בו המאכל להתבשל א"צ טבילה אלא אותה הקדרה שבה המאכל משום שהוא כמו הטריפידש שבי"ד ס' ק"כ סעי' ד' ואם הוא כזה שנותנים בו המאכל עצמו צריך טבילה. אבל כיון שכלי זה עושה שני דברים למטה הוא מקום שמונח המאכל להתבשל ולמעלה חוטי העלעקטרי שהוא האש המבשל צריך טבילה רק חצי התחתון שמשמין שם המאכל, ומקום העליון ששם חוטי העלעקטרי א"צ טבילה וצריך לטבול רק חצי התחתון ולא העליון. ואף שכלי אחד הוא א"צ לטבול כולו דלא נבטל העליון להתחתון להחשיב גם העליון לכלי סעודה כיון דמשתמש הוא למקום האש שהוא תשמיש אחר והן לענין התשמישין כשני כלים המחוברים. ותשאר רק מה שמקום החבור לא יוטבל במים, הוא בדין בית הסתרים שאינו חוצץ בכלים כמפורש ברא"ש נדה בהלכות מקואות ס' ל' וכן מסיק הר"ש ופי' הרא"ש במקואות פ"י מ"ה מתוספתא דמגל וכן נפסק בש"ע ס' ר"ב סעי' ה' וסעי' ט' ועיין בט"ז שם. ולכן אף שהתוס' חולין דף ע"ג ד"ה מטביל סברי דגם בכלים חוצץ ביה"ס יש להורות כרוב הראשונים וכחש"ע דאינו חוצץ. ובהא דידן אפילו לתוס' אינו חוצץ דהא אינו עתיד לקצצן והוי מעוט שאינו מקפיד או אולי עוד עדיפא משום דהיינו כרביתיה. ידדו, משה פיינשטיין.